

Bréf og kort til Bjarna: Bréfitari Þórður Sveinsson föðurbróðir hans, mars til desember 1931

Bjarni Benediktsson – Grænland – síldarmjöl – þingrof – greinar í stjórnarskrár – reglulegt alþingi – Tang & Riis - atvinnumálaráðuneytið – undirskattanefnd – yfirsattanefnd – lög um byggingar og landnámssjóð – ræktunarsjóður – lán – afgjaldskvöð – íslendingar eiga 50 milljónir í sparissjóðum – Sveinn – einokunarsvindl - síldarmónópólsins

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Fjölskyldan

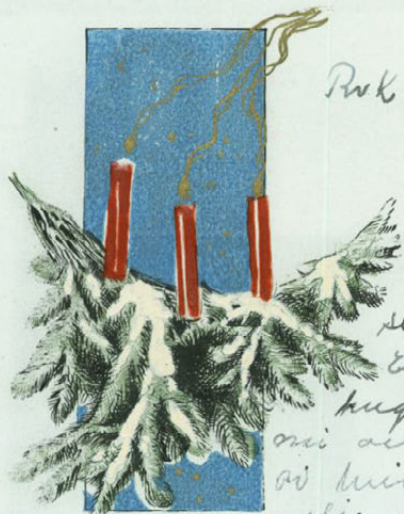
Askja 3-1, Örk 11

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

GLEÐILEG JÓL

Rvk 15-12-31

Kari fandi minn!

Þy þú þi mi allis gert mítt
of þú ad skrifa þis eda
sína þis mólbra frændsemi.

En samt þú þi og mi oft
hugsad hlítt til þinn. þú fast
mi aðmittad allar þetta þessu
ad þinnan og veit og allis þrád og
allis ad segg. Allis tala um þessu

þess - og allisinn - þessu. Laðliðinn ad og
sid þess þess allis þessu ad veit og sid þess
ann þá - en þess og þessu þessu

etwa östjörnar þessum verði allt að vopni.
En þessu þessu eru þessir að tanna allar sjóðir
og fara með allt þess fjandans. Kenna þess
heimo Krappunum, og bændur förmu höndum
og út málum þess handliðs þessu siðan
þess þess Krappun. En er Sveinn frandi enkur
mesta förelsis helja landsins og á þess oransótum
og lofosum af öllum velmáttum fólki en þess
leikna af þessum. En er allt í dæði og dæði
þess í förtrois-lepin - og útsvar og skætur alls
adley að drepa mig veit ekki þessu við þess
matslopu þessu var þess 1/4 af þessu sidan og þess
reglun þess kom um löttum brand sólu þessu þess.
Þess megin ekki selja mitt þess eftir kl 7 á kvöld
et eftir kl 1 á seinnum dögum. Þessu er um á dæði.
Þessu að þessu þessu allt sem þess þess með þess þess
mín, þess þess þessu að þessu þessu - þessu gíðu og
gledilegu sólu - og þessu þessu 1929 þess þessu þessu

Skriða . 15. maí . '31

REYKJAVÍK, 14. marz 1931.

Sæll og blessaður Bjarni minn:- Fyrst er að þakka þér fyrir bréfið, sem þú sendir mér fyrir jólin, en reyndar kom það nú ekki hingað fyrr en með fyrsta skipi eftir Nýárið. Ef til vill hefir jólaösin ytra tafið fyrir því.

Um daginn, fyrir fám dögum, sá eg bréf birt í VÍSI frá skattþegnafélagi (eða einhverju svoleiðis félagi) undirskrifað af Einarí Arnórssyni ofl., og var þar tekið fram, að það væri brot á stjórnarskránni að heimila ~~íxfjárxkkgx~~ að ákveða megi í fjárlögum hákkun tekju og eignar skatts um vist hundraðsgjald.

Þetta atriði tilheyrir vist þinni sérstöku námsgrein, en mér finst að þú hefðir þegar í fyrra átt að hafa tekið eftir þessu og bent á það. Bið eg þig nú að athuga þetta og senda mér nokkurar línur um, því að eg hefi alltaf gaman af athugunum um þá hluti, ~~xxxxxxx~~ eða þau atriði, sem ekki liggja opin fyrir.- VÍSIS blaðið gæti eg sent þér, ef þú fær það ekki að heiman,

Nú þegar þú gefur þig að þessum stjórnlagafræðum, vil eg biðaj þig að athuga það, sem Sveinn broðir þinn sagði mér að eg hefði skrifað um 1918, 1919 eða 1920 í VÍSI, að það væri brot á sambandslögunum að konungur Íslendinga og Dana tæki að sér konungdom í viðbótar-Danmörku, i.e. Suður-Jótlandi, Ekkert man eg eftir þessari grein, en Sveinn sagði mér að Jónas Klemenzson hefði skrifað hana og að Einar Arnórsson hefði nefnt hana, eða sama dæmi, og að E.A. hefði litið á þetta atriði eins og Sveinn hafði eftir J.K.

Svo er Grænland, það er vist ekki mikil von um að réttur Íslands yfir því verði viðurkendum, en eg hefi séð í dönsku blaði frásögn um talsverðar deilur við Norðmenn út af dönskum yfirráðum þess. Án þess að rekja sögu alls þess máls, vildi eg spyrja þig um þetta í þessu sambandi: Grænland er selt. Geta Íslendingar samkvæmt sambandslögum eða ~~xxda~~ eldri ákvæðum, krafist einhvers hluta andvirðisins vegna sameiningar við seljanda (Dani) áður?

Úr því að Norðmenn geta ekki viðurkent danskt herradæmi yfir Grænlandi, hví skyldu Íslendingar ekki geta vefengt það?

Annað mál er það, sem mér þækti vænt um ef þú vildir athuga fyrir mig. Eg hefði talað um það við ýmissa menn, og man eg ekki til að nokkur einasti þeirra hafi skilið það, nema Böðvar Bjarkan. Mál þetta er lagaákvæði um SÍLDARBRÆÐSLU RÍKISINS, sem super fíflíð Magnus Kristjánsson lét samþykkja. - Auk þess sem hvergi er gert fyrir þeim möguleika, að TAP g e t i orðið á reksrinum, sem þó þegar er ~~kæxxxxxxx~~ komið í ljós, eru að minsta kosti tvö ákvæði í lögunum, sem ná ekki nokkurri átt. Annað er slíkt IDIOTTI, að Böðvar sagði að forseti deildarinnar hefði átt að vísa málinu frá, en hitt er því líkt fjárhagsatriði að ekki ~~xxxxxxkkurxxxxáttxxiskuru~~ tekur nokkuru tali

Pro primo: Að verksmiðjan selji bandaræflum síldarmjöl fyrir sannvirði. Hvernig á að reikna það út. Það er unt á þrennan hátt, eða svo. Eftir einni aðferðinni gæti mjölið kostað MINNA EN EKKERT. Útskýring á þessu kostar ~~nlx~~ nokkurt mál, og er ekki aðalatriði, svo að eg lét það ~~xxxx~~ bíða, en get skýrt þetta fyrir þér, ef á þarf að halda.

Pro secundo: sem er aðalatriðið í mínum augum, að ~~fxáxx~~ af franleiðöndum er tekið 4x5%, sem fyrst og fremst er þungur skattur, en sérstaklega ranglátur, sem nú skal nánara tekið fram:

Eftir þessum ákvæðum á staten að fá andvirði verksmiðjunnar til baka á 20 árum, með 5% á ~~xxix~~ ári. Það er all right.

7a
2-

Í öðru lagi á að ~~þessi skattur~~ telja með venjulegum rekstrarkostnaði fullkomið viðhald verksmiðjunnar, jafn véla sem annars, er eg get eigi skilið öðruvísi en svo, að verksmiðjunni í heild sinni verði haldið svo vel við, að eftir 20 ár, (eða fyrr, eða síðar) verði verksmiðjan í fullkomnu standi og "vinnufær". Ákveðið hundraðsgjald er hér að vísu ekki nefnt, en eðlilegt slit mætti átla ~~svox að verksmiðjan, en þessa viðhalds, entist ekki nema í 20 ár. Eg samsvarar þessi skattur 5%.~~

Pro tertio: Í sérstakan sjóð á að leggja 5% firningargjald. Hann verður þá eftir 20 ^{ár} ekki einungis orðinn nógu stór til þess að reisa nýja verksmiðju, sem kostar jafnt og þessi, i.e. 1 og 1/2 milljón, heldur mun betur, sem svarar vöxtum af framlaginu á hverju ári. Hefi eg ekki nent að reikna þetta út, en það skiftir, vitanlega, stórfé.

Pro quatro: Til varasjóðs gangi 5% af síldarverðinu. Segjum 100000 mál, það gerir ekki nema hálf milljón, svo að hér hefi eg hlaupið á mig, lítilsháttar, en í staðinn kemur, að síldarframleiðendur í næstu 20 ár eiga enn fremur að greiða 5% vöxtu af stofnkostnaði.

Útkoman er þá þessi, eins og stendur á næsta blaði.

Bjarna Benediktsson

3a

Jafnvel þótt ræðuhöld Ólafs Thors hafi verið ágæt um verksmiðjuna, hefir hann bæði reiknað hundraðsgjald rangt að einhverju leyti og víst ekki vitað roð í þeim útreikningi, sem eg hefi nú sýnt þér, Bjarni minn. Eg geri ráð fyrir að þú fái blöðin að heiman, en þar stendur tvívegis í MORGUNBLAÐINU í ræðu eftir Ólaf Thors, að einn hæfileikamaður sé þó í

Framleiðendur síldar næstu 20 ár greiða:

PRO PRIMO:

af normal maximum framleiðslu: 100000 málum síldar:

EX 5% vöxtu af stofnkostnaði (1 1/2 millj.)	kr.	75000.00
5% afborgun af sama	"	75000.00
Viðhald amóta mikið, þó tæplega, segjum	"	50000.00
5% fyrning (af stofnkostnaði)	"	75000.00
5% til varasjóðs af síldarverði	"	25000.00
	Samtals	<u>kr. 300000.00</u>

~~Maximum skattgjald er 300000 kr. Þetta er af síldinni þori eg ekki að segja, en eg veit að það er þungur skattur, enda sést hvernig magnúsarkristjánssonarsystemið verkar í viðbótardæminu:~~

Hvert hundraðsgjald þetta er af síldinni þori eg ekki að segja, en eg veit að það er þungur skattur, enda sést hvernig magnúsarkristjánssonarsystemið verkar í viðbótardæminu:

PRO SECUNDO:

Síldarframleiðendur hafa að 20 árum liðnum, ef nokkur þeirra kemst lífs af svo lengi, GREITT síldarverksmiðju ríkisins:

1. sinn með 5% afborgun,
2. sinn með því að halda verksmiðjunni svo við, að hún verður þá í fullu standi,
3. sinn með því að leggja fullt verð hennar í endurnýjunarsjód (auk sjálfsagðra vaxta)
4. sinn að miklu með stofnun varasjóðs.

Segi og skrifa: sjómenn og útgerðarmenn greiða þessa verksmiðju FJÓRUM SINNUM a næstu 20 árum. Byður nokkur betur?

stjórn þessa fyrirtækis, og vita allir að hann á þar við Svein bróður þinn.

Við tækifæri skrifar þú mér um þessi mál, eða helzt fleiri.

Nú er kominn 20. apríl, svo að eg hefi verið röskan mánuð með bréfið. Mikið gengur nú á hér í þænum, og verður þú sem sérfræðingur að athuga lagahliðina á þingrofinu. Eg geri ráð fyrir að þú fái blöð að heiman, og svo segir Sveinn þér fréttirnar. Hann siglir á þinn fund á morgun.

Frúin mín biður að heilsa þér. Vertu sáll og blessaður.

Spári þa 15. maí 31.

Reykjavík, 3. maí 1931.

Sæll og blessaður Bjarni minn:- Eg var að reyna að leiðbeina þér í lögum um daginn, fór jafnvel út í stjórnlagafæði, en af því að tíminn var naumur og eg hafði ekki heldur athugað þá svo grandgæfilega sem skyldi sum atriði, sem snerta þingrofið, vildi eg nú nota tækifærið til þess að athuga eitt atriði, er máli skiftir. Hefi eg hvergi séð þess getið og engan heyrt nefna það. Ástæðan getur ekki verið nema eitt ~~xxx~~ af tvennu, að þetta atriði sé einski (venjulega ruglað í einkis) virði, eða þá (~~xxx~~ öllu fremur) að því hafi ekki verið veitt eftirtekt.

Vil eg nú biðja þig að athuga þetta:

18. gr. stjórnarskrár segir: Konungur stefnir saman Alþingi ár hvert. Hér er að ræða um reglulegt alþingi (í mótsetningu við aukathing, sem nefnt er síðar í sömu grein). Með þessari grein er því og (tvímælalaust) slegið föstu, að ~~alþingi~~ ~~xxxxxx~~ reglulegt alþingi komi ekki saman nema einu sinni á ári, enda mun þess hvergi dæmi í heiminum, að reglulegt ~~alþingi~~ komi saman nema einu sinni á ári, þótt, vitanlega, megi allstaðar í heiminum fresta fundum þings. *þing*

31. grein stjórnarskrár segir: Reglulegt alþingi skal koma saman ár hvert hinn 15. febrúarmánaðar,....hafi konungur ekki tiltekið annan samkomudag FYRR á árinu. Hér ber að sama brunn. Þessi grein tekur af öll tvímæli um það, að reglulegt alþingi GETUR EKKI komið saman nema einu sinni á ári.

REGLULEGU alþingi Íslendinga 1931 er lokið.

38. grein stjórnarskrár segir: Fyrir hvert REGLULEGT alþingi skal leggja frumvarp til fjárlaga fyrir það fjárhagsár, sem í hönd fer.

REGLULEGT alþingi getur ekki orðið haldið oftari á Íslandi 1931.

Afleiðing: ÍSLAND ~~XXX~~ VERÐUR FJÁRLAGALAUST 1932.

Það er þetta atriði, sem eg vil biðja þig að athuga. Reyndar hefði átt að hafa athugað það fyrr.

Til þess að rökstyðja mál mitt ennfrekar, ~~xxxx~~ vil eg benda á það, að það þing, sem nú verður kallað saman, og að álitni manna á að ganga frá því ~~xxxx~~ fjárlagafrumvarpi, sem varð að engu á hinu afnumda þingi, þarf ekki eftir 20. gr. að koma saman fyrr en 12. dec. Með öðrum orðum hreinasta hending að það komi saman fyrr en á næsta ári, því ári, sem fjárlög vantar um. Þetta þing hefði allveg eins ~~xxxxxxxx~~ getað verið rofið í dag, og þá alls engi skylda að kalla nýkosið þing saman fyrr en á næsta ári.

Stjórnarskráin getur ekki hafa verið samin upp á þær spýtur, að undir slíkri hending^u væri komið, hvort fjárlög yrði samin eða ekki. Etti þetta að vera sönnun fyri því, að þingrofið ~~xxxx~~ er stjórnarskrárbrot.

Nú er dagur að kveldi kominn. Þú athugar þetta og leiðir mig í allan sannleik við tækifæri.

Eg bið að heilsa Sveini, og konan mín.

Vertu sáll.

Þinn
Pjetr Sveinsson
Pósthólf 801.

P.S. Samkvæmt þessu
hefur vantað þing
í sumari (eða hausti) að
verða auká-þing, en
aukaþing getur ekki
samþykkað fjárlög.

Skjala 14. júní

Reykjavík, 3. júní 1931.

Sæll og blessaður, Bjarni minn:- Kærlega þakka eg þér fyrir gott og mikið bréf, sem eg fekk frá þér í gær, sem mér var gagn og ánægja í að fá. Ekki skal eg gera tilraun til þess að vefengja skilning þinn á stjórnarskrármálinu, enda var eigi ætlun mín að taka þátt í rökræðum um það, heldur að eins einni AFLEIDING þingrofsins, sem mér fanst svo einkennileg og óeðlileg, að þar gæti ekki verið allt með feldu, og virtist mér því HLJÓTA að vera um stjórnarskrárbrót að ræða, en sennilega mætti fremur kalla þetta GALLA á stjórnarskránni. Eg á við, að ef löggjafinn hefði ímyndað sér þingrof Tryggva Þórhallssonar, eins og það varð, þá hefði hann (~~xl~~löggjafinn) tekið af öll tvímæli og fyrirbyggt, að EINMITT þetta tilfelli hefði getað komið fyrir.

Um ástæður stjórnarflokksins (eftir á) fyrir þingrofinu, held eg að ekki sé annað að segja, en þar sé búnað til eftir á í nauðvörn, og legg eg ekkert upp úr þeim, hvorki til né frá. Verknaðurinn sjálfur er hinn sami, og brot, eða ekki brot, alveg eins, eftir sem áður, og sekt eða sakleysi hið sama. - En svo að eg hverfi að þessu atriði, sem mér virtist máli skifta, um fjárlagafrumvarp á aukapingi, þá hefi eg ekki getað kvarlað frá álitinu mínu á því. Vil eg til þess að rökstyðja mál mitt frekara taka nokkur atriði fram, sem eg hreyfði víst ekki um daginn. Mér sýnist svo, að þú hafir ekki athugað, að þá er stjórnarskrárfrumvarpið

Handwritten notes at the top left of the page.

var lagt fyrir þingið 1919, þá var gert ráð fyrir ~~xxxxx~~
 stórum lengri fresti, sem liða mætti frá þingrofi til þess
 að þing yrði aftur kvatt saman, en síðan var samþykkt. ~~XXXXXX~~
 Fresturinn var svo styttnur í meðferð Nd, til þess að "verða
 rétt þingsins". Hvaða rétt? Það veit ég ekki vel, hvort hér
 er beinlinis átt við trygging þess, að fjárlagafrumvarp
 geti þó alltaf verið lagt fyrir AUKA þing í tæka tíð, eins og
 nú er einhver von um að verði gert. Eg held ekki. Sá sem
 samði frumvarpið hefir einmitt gert ráð fyrir því, að óhætt
 væri að hafa frestinn lengri, því að til þess GETI ALDREI
 komið, að leggja þyrfti fjárlagafrumvarp fyrir AUKA þing.
 Í öðru lagi er það allt að því tilviljun, að þing skuli koma
 saman svona snemma árs. Stjórnarskráin hefði, óbreytt að öðru,
 getað haldið gamla þinglímanum: 1. júlí Segjum að þetta um-
 rædda þingrof hefði skeið 1. okt. Kosningar þá 1. dec.,
 þegar samgöngur eru erfiðar. Tölning atkvæða lokið 15. dec.
 (í FYRSTA lagi). Þingmenn kominir hingað (í fyrst lagi)
 30. dec. Útkvoma: Engi fjárlög. - Hlaut ekki hver einasti
 maður, og þá ekki sízt alþingismaður, að sjá og skilja, að
 þetta var IDIOTI?. Þetta hafði eg talið SONNUN fyrir því,
 að þingrofið ~~xxxx~~ HLYTI að vera stjórnarskrárbrót, en það
 má vel vera, að hið rétta sé, að kalla eigi það GALLA á
 stjórnarskránni, eins og áður segir.

Handwritten notes and bleed-through text from the reverse side of the page, including the name 'GALLA' and other illegible fragments.

Þorvaldur frændi þinn og doctor Pálsson biður að skila
kveðju til þín, og að nú fari á LYRA áleiðs til Berlínar
Helgi Björnsson, aðstoðarmaður í pósthögglakjallaranum, og
biður hann þig að greiða fyrir honum. Sennilega þekkir þú
Helga, hann er lipur maður við sitt starf og þekkja hann
því fleiri þess vegna, og það að góðu. Hann er gamall sam-
verkamaður minn, þótt ungur maður sé, og veri gott, ef þú
gætir leiðbeint honum. Hann er ekki uppþrengjandi. Hann
verður ekki í Berlín nema örfáa daga. Ferðast víst með
styrki úr Póstmannasjóði, sem eg átti víst upptök að.

Vertu sæll og blessaður.

Þorvaldur Pálsson

Pósthólf 801

2 brifa 3-4. jan.

Reykjavík, 26. nóv. 1931.

Smell og blessaður, Bjarni minn:- Alltaf átt þú bréf hjá mér, síðan í júní, eða svo. Oft hefi eg ætlað að skrifa þér, en þá hefir alltaf komið eitthvað fyrir, svo að úr framkvæmd hefir ekki orðið, og svo er talsvert annríki stundum, þótt reyndar sé ekki gert mikið úr þessum benda-refla banka. En þess er að geta, að starfskraftarnir eru ekki miklir, og mikið af störfum mínum eru þannig, að eg get ekki unnið þau í afgreiðslutímanum, svo að eg verð að gefa mig að þeim eftir venjulega vinnu, og er því oft að verki langt fram á kveld, og eins stundum á sunnudögum.

Ekki fannst mér að taki því að fara að rifja upp fjárlagafrumvarpið í sambandi við aukaping, sem var aðal-efni bréfa okkar. Eg geri ráð fyrir, að þinn skilningur sé réttur, þótt eg vilji ekki falla frá skoðun minni í málinu. Eitt er að minsta kosti víst, að löggjafinn hefir ekki gert ráð fyrir því, sem skeði í þessu máli.

Verð eg nú að velja annað efni, úr því að eg tek að skrifa þér. Er þá fyrst að minnast á það, að undir Jökli var lagt hátt útsvar á verzlun eina (Tang & Riis). Þeir klöguðu. Undirskattanefnd sinti ekki kröfu um lækun. Firmað vísaði málinu til yfirskattanefndar, sem lekkaði útsvarið til muna. Niðurjöfnunarnefnd líkaði þetta miður og komu málinu til atvinnumálaráðuneytis, sem óðara nam úrskurð yfirskattanefnd-

ar úr gildi. Frá þessu var skýrt í Morgunblaðinu.- Til hvers er eg nú að skrifa þér um þetta? Það er vegna þess, að þessi úrskurður atvinnuálaráðherra er ringur, en málið mun vera í sérgrein þinni í lögfræðiani, og vil eg nú biðja þig að segja mér álit þitt.

Það skiftir engu þótt í lögunum sé komist svo að orði að málsaðiljar (í fleirtölu) geti skotið yfirnefndarúrskurði til atvinnuálaráðuneytis. Eðli málsins er það, að þar sé að eins að tæða um greiðanda, sem finst hann verða ofhart úti. Þetta ákvæði er sett hans vegna, en ekki vegna niðurbjörtnunarnefndar. Sama lagaákvæð er í Danmörku, og er til hestaréttardómur fyrir mínum skilningi á þessu. - Nei, það þori eg annars ekki að fullyrða, að hestaréttur hafi kveðið upp úrskurð um þetta, en það er að minsta kosti úrskurður fyrir þessu, ef til vill stjórnarráðsúrskurður.

Annað atriði vildi eg nefna: Það eru lög um BYGGINGAR OG LANDMÁNS SJÓÐ. Þar er eitt settra skilyrða fyrir lánveitingum, að lántakandi sé íslenskur ríkisborgari. Þetta er tvímelalaust brot á sambandslögunum, nema ef til eru önnur (almenn) lög, sem upphelja þetta ákvæði. Má mikið vera ef svo er, því/^{að} minsta kosti í fiskveiðalöggjöfinni er tekið fram í þeim lögum sjálfum, að þau nái ekki til Dana, vegna þess að löggjafinn sé, að ákvæði þeirra laga gátu ekki sámrýmst sambandslögunum.

Þriðja atriðið, sem mig langaði til að drepa á, kemur að vísu ekkert við stjórnlagafreði, en engu að síður treysti eg þér til að athuga það. Þetta atriði er svokölluð afgjaldskvæð, sem ábúendur kirkjujarða og þjóðjarða geta lagt á jarðir sínar til tryggingar fyrir lánunum úr Búnaðarbanka. (víst ekki úr öðrum svíðikum atvinnu)

Fyrst kemur þetta fyrir í Rættunarsjóði. Síðan í Landnáms-
sjóði og lokst í veðdeildarkafli Búnaðarbanka, en þó með
þeirri klásúlu, að (ef) lög verðsett umx par um, i. e.
afgjaldskvaðir. Einhver hefir sagt mér, að þetta veri þýak
hugmynd. Annars vita menn lítil deili á þessum hlut, og eg
hefi ekki hitt einn einasta mann, sem vixxi skildi þetta
ákveði. eða réttara sagt vissi hvernig etti að beita því.
Engu að síður eru talsvert mörg lán veitt út á þessa trygg-
ing.

Mitt álit er, að þetta ákveði sé fyrst og fremst
varhugavert að því leyti, að ábúendur, sérstaklega prestar,
geti fengið svo há lán út á afgjaldskvaðir, að jörðin beri
ekki vöxtu og afborganir. Lántakandi flosni upp og engi fáist
til að búa á jörðinni. Þetta kann annars að vera ímyndun, og
er víst auka-atriði, því að önnur atriði skifta meira. Það
etti og að mega ganga út frá því, að lánveitandi léti ekki
herða lán en svo, að afgjaldskvöðin yrði viðráðanleg. Aðal-
atriðið virðist mér vera það, hvernig fari um það mannvirki,
sem lánið er veitt til að framkvæma. Bóndi á kirkjujörð fer
10 þúsund króna lán úr landnámsjóði til endurhýsingar á
jörðinni. Húsið kostar nokkurum þúsunda króna meira, en lánið
nemur. Það greiðir leiguliði úr eigin vasa. Eins greiðir
ábúandi afborganir af láninu. Ef hann lifir lengi, hefir hann
greitt húsið að fullu af eigin ramleik. HVER Á HÚSID?
Eða ef maðurinn fer af jörðinni, hvað verður um þann hluta
verðmetis hússins, sem hann hefir greitt? - Eflaust verður
eftirmaður hans á jörðinni að taka við húsinu og standa
straum af láninu, en hinn nýi ábúandi mundi eigi greiða
fráfaranda einn eyri upp í það, sem hann (sá sem fer) hefir
lagt af mörkun. - Um þetta er ekki einn stafur. ~~Y~~

í lögum, í reglugerð, eða í skuldabréfi. Sennilegast er hinn fyrri ábúandi með öllu réttláus, en það er afar ósann-
 gjarnt, eða réttara sagt rangindi. Við þetta bætist, að
 lántakendur gera sér þetta ákveðaleysi ekki ljóst þá er
 þeir taka lánin. Getu má þó þess, að í 16. gr. reglugerðar
 Rektunarsjóðs eru mjög hörð ákvæði um það, að flæma ábúendur
 af jörðunum, ef þeir standa ekki í skilum, og verður ekki
 annað séð, en það sé bótalaust.

Þú athugar líka hinn mikla mun, sem er á því ~~á~~xxxx
 fyrir ábúanda, að standa straum af afgangsskuld, sem hann
 sjálfur hefir fengið lagða á jörðina vegna lántöku, eða
 fyrir hinn, sem á eftirhonum kemur, og stendur straum af
 afgangsskuld fyrirfennara síns. Nefnum dæmið áðan: 10 þús.
 kr. lán til húsabóta. Sá sem kom húsinu upp hefir lagt í
 það stórfé umfram lánið. Árið eftir tekur nýr leiguliði við
 jörðinni. Hann sleppur þó við stofnkostnaðinn, og greiðir
 að eins árgjald af láninu. (ekki þvi sem húsið kostar, sem er
 mikil meira).

Ef það er rétt að hér sé um þýzka hugmynd að ræða,
 þá athugar þú þetta mál ef til vill fyrir mig, og segir fyrir
 um, hverjum tókum eigi að taka það.

Það er ekki vert að eg hafi þetta bréf lengra. Veri
 víst eins gott að skrifa heldur oftari, en ekki oftaka sig á
 mjög löngu máli í hvert skifti. Mitt langar mig til að nefna
 enn að lokum, en það er, að þú verður að dispuðera sem fyrst.
 Lát mig vita hvort það er ekki áform þitt, og þá um hvaða efni.

Konan mín biður að heilsa.
 Vertu sell og blessaður og líði þér alltaf vel.

þinn

Þórunn Sveinsson
 Pósthólf 801.

Bláa 3-4. jan. 1932

Reykjavík, sunnudag, 6. dec. 1931.

Sæll og blessaður, Bjarni minn:- Um daginn skrifaði eg þér bréf um lögfræði, sem eg vænti að þú hafir fengið, það er bréfið, en ekki lögfræðina, eða réttast sagt lögfræðisbréfið. Nú ætla eg að nota tækifærið á meðan eg sit heima hjá frúasen til þess að skrifa þér um annað efni, úr því að eg kom heim með ritvélina í gærkveldi, en það gerði eg til þess að skrifa prófessor, Dr. Lodewyckx, sem hér var í sumar, en nú dvelst í Stuttgart. Hann er mesti ágætismaður og talar íslensku. Hann á heima í Melbourn. Fekk ársfrí frá háskólanum þar, sem hann hefir varið til þess að læra íslensku, meðal annars. Munt þú hafa séð hans getið í blöðum héðan. Hann bjó á SKJALDBREID og var þar í fæði. ~~Þekktu hann~~ Eskti hann þess mjög eindregið að fá að sitja við borð með Íslendingi, eða Íslendingum, því að hann vildi læra málið. Varð það úr, að hann sat með okkur, konunni minni, frk. Ranghildi, Brynjólfi listamanni og mér. Þar var og Sveinn Þórðarson úr Landsbanka. Fyrstu dagana gat hann lítið í íslenskunni, sem vonlegt var, en þá talaði eg við hann ensku. Sveinn þýsku og Brynjólfur frakknesu, en allt skildi hann. Mörg tungumál önnur kann hann. Hann skrifar mér alltaf á íslensku.--- Nú er inngangurinn orðinn nógu langur, svo að eg sný mér þá að bréfsefninu sjálfu.

Svo sem þér er kunnugt, eiga Íslendingar upp undir 50 milljónir króna í sparisjóðum. Sumt af þessu fé er geymt þar til daglegra ígripa, eins og innieign í hlaupareiningi, en mikill heirihluti þess er þar svo að segja um aldur og ævi,

20. aug. 1931

Reykjavík, sunnudagur, 8. dec. 1931.

Þannig að eigandinn nurflar saman til elliáranna, og kemur því seint og í smáum stíl til útborgunar. Af þessu fé fær fólk 4.5% vöxtu samtímis því, að innlánsskírteini gefa 5%, jarðræktarbréf 5.5% og veðdeildarbréf (effectivt) yfir 6%.

Að nokkuru leyti verður fólk fyrir þessu vaxtatapi af fáfræði sinni, en þó aðallega vegna þess, að fólk þorir ekki að kaupa "bréf" (bonds) vegna þess að það hefir engan stað, sem það getur selt þau á ef það skyldi þurfa á fénu að halda, áður en þau eru dregin út. Áhættuótti kemur hér ekki til greina, því að sama trygging er fyrir öllum þessum fjármunum.

Hér vantar því ~~ökiscentrakxxxax~~ sölucentral, eða brakúnsstarfsemi. Kauphöll er ekki til, og væri að engu bættara með henni. Í verðbréfum má reka mikla verzlun um leið og fólk þorir að ~~kaupa~~ eiga þau, en það þorir ekki að eiga þau nema það geti selt þau. Ef til vill er þetta illa orðað, eða það er perpetuum mobile. Ef til vill sezt þú hér að sem málaflutningsmaður. Við slíka starfsemi mætti vel reka bréfakaup og sölu, en þótt þú hafir ekkert slíkt í huga, þá væri ekki nema ágætt að þú at-
hugaðir þetta efni. Í Þýzkalandi er hér eflaust um ^{stóran} ~~stóran~~ atvinnuveg að ræða. En ef þú athugar þetta án þess að vilja leggja starfið fyrir þig, þá ætla eg að biðja þig að blanda ekki öðrum inn í þenna atvinnurekstur ~~okkur~~ nema að tala við mig áður.

Mér er sagt að þú fáir blöð að heiman. Þarf eg þá ekki að fræða þig um daglega viðburði bæjarins, en þess skal eg geta, að Sveinn bróðir þinn er nú **langsamlega** mest umtalaði maður á Íslandi vegna sinnar leiðandi starfsemi í atlögu ~~gegnum~~ gegn hinu geigvænlega einokunarsvindi síladarmónópólsins. Þar fær staten bit upp á 1.5 milljón, eða vel það, sennilega 2 milljónir. Ekki þarf eg að rekja þetta mál, en ef þú veizt það ekki áður, eða manst það ekki, þá skrifaði eg þegar í öndverðu á móti þessari einokun.

Nú ætlum við hjónin í BÍO til þess að horfa og hlusta á þýzka mynd í Nýja Bíó. Þjóðverjar hafa að vísu til skams tíma ekki kunnað að búa til myndir, en eitthvað kvað vera að rofa til fyrir þeim upp á síðkastið.

Frúin biður að heilsa. Vertu sáll og blessaðu,
Bjarni minn.

Þinn
Þorkellur

P.S. Það kann að vera óþarflega vel í lagt hér að ofan að ríkið fá bit upp á 1.5- 2 milljónir króna á síldarmónópólinu. Lögin ákveða ábyrgð ríkisins að hámarki hálfa milljón. Hitt tjónið lendir þá á öðrum (saklausu fólki). Þinn sami.